

นิทานพื้นบ้านไทลื้อ : การศึกษาบทบาทหน้าที่ที่มีต่อชาวไทลื้อสิบสองปันนา The Folk Tales of Tai Lue : Functions of Folk Tales on Tai Lue Sipsongpanna People

Yantao He^{1*} และ ภาณุพงศ์ อุดมศิลป์²
Yantao He^{1*} and Panupong Udomsilp²

¹ นิสิตหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

¹ Graduate student of Master of Arts (Thai) Faculty of Humanities, Srinakharinwirot University

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประจำหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

² Assistant Professor Dr. Master of Arts (Thai) Faculty of Humanities, Srinakharinwirot University

*Corresponding author, E-mail: heyantao324@gmail.com, panupong@g.swu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาวิจัยเรื่องบทบาทหน้าที่ของนิทานพื้นบ้านไทลื้อสิบสองปันนาที่มีต่อชาวไทลื้อสิบสองปันนา ผู้วิจัยรวบรวมนิทานพื้นบ้านไทลื้อจากเอกสาร 91 เรื่อง โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีบทบาทหน้าที่ของคติชนที่นิยมและเสนอผลการวิจัยเชิงพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า นิทานพื้นบ้านไทลื้อทั้ง 91 เรื่อง มีนิทานตลก 27 เรื่อง นิทานประจำถิ่น 17 เรื่อง ตำนานปรัมปรา 11 เรื่อง นิทานอธิบายเหตุ 8 เรื่อง นิทานมหัศจรรย์ 7 เรื่อง นิทานสัตว์ 7 เรื่อง นิทานชาดก 6 เรื่อง นิทานคติ 5 เรื่อง นิทานเรื่องผี 2 เรื่อง และนิทานชีวิต 1 เรื่อง นิทานพื้นบ้านไทลื้อสิบสองปันนามีบทบาทหน้าที่ 4 ประการ คือ บทบาทหน้าที่การให้ความบันเทิงแก่ชาวไทลื้อในด้านเนื้อเรื่องที่สนุกสนาน บทบาทหน้าที่ให้การศึกษาแก่ชาวไทลื้อทั้งทางตรงและทางอ้อมในการสอนและปลูกฝังค่านิยมต่าง ๆ แก่บุคคลในสังคม มีบทบาทหน้าที่สำคัญการควบคุมและรักษาแบบแผนของสังคม โดยเป็นแนวทางให้ชาวไทยลื้อประพฤติและปฏิบัติตามเพื่อความสงบสุขของสังคม และยังมีบทบาทหน้าที่สำคัญในการแสดงอัตลักษณ์ของกลุ่มชุมชนไทลื้อสิบสองปันนา ในด้านชื่อบ้านนามเมืองและการตั้งชุมชนวัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อพิธีกรรมที่สำคัญของชาวไทยลื้อสิบสองปันนา

คำสำคัญ: บทบาทหน้าที่, นิทานพื้นบ้าน, ไทลื้อ, สิบสองปันนา, ไทลื้อสิบสองปันนา

Abstract

The purpose of this research study was to investigate the functions of Tai Lue Sipsongpanna Folk Tales and their impacts on Tai Lue Sipsongpanna people. The study involved assembling a collection of ninety-one Tai Lue folk tales, analyzing, synthesizing, and applying theoretical framework of functions in folklore as well as presenting the findings of research descriptively.

The research findings reveal that among the ninety-one Tai Lue folk tales examined, they encompass a variety of genres. These include twenty-seven humorous

tales, seventeen local legends, eleven legendary myths, eight explanatory tales, seven fairy tales, seven animal tales, six Jataka Tales, five moral tales, two ghost stories, and a life story. The folk tales of Tai Lue Sipsongpanna have four functions: the functions in entertainment, offering engaging and captivating narratives. Beyond mere amusement, these tales also convey subtle yet profound forms of education and values to the community. Serving as guardians of societal norms, they act as moral guides, leading the community towards harmony and mutual understanding. Furthermore, these tales serve as expressions of the Tai Lue cultural identity, fostering community cohesion, preserving cultures and traditions, and commemorating significant rituals rooted in the beliefs of the Sipsongpanna people.

Keywords: Functions, Folk Tales, Tai Lue, Sipsongpanna, Tai Lue Sipsongpanna

บทนำ

ชาวไทลื้อสิบสองปันนาเป็นชนชาติไทที่พูดภาษาตระกูลไท และเช่นเดียวกันกับคนไทกลุ่มอื่น ๆ นับถือศาสนาพุทธนิกายเถรวาท และชาวไทลื้อสิบสองปันนาเป็นชนชาติข้ามพรมแดนที่อาศัยกระจายอยู่โดยทั่วไปในดินแดนสิบสองปันนา เช่น อำเภอเชียงรุ่ง อำเภอเมืองฮาย และอำเภอเมืองล่าของเขตสิบสองปันนา มณฑลยูนนาน นอกจากนี้ชาวไทลื้อที่อาศัยอยู่ที่ประเทศจีนแล้ว ยังมีชาวไทลื้อกระจัดกระจายอยู่ในประเทศต่าง ๆ เช่น ตอนเหนือประเทศลาว ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย รัฐฉานของประเทศพม่า และตอนเหนือของประเทศเวียดนาม (Cheah, 2005)

วัฒนธรรมของชาวไทลื้อมีความหลากหลาย ทั้งในด้านขนบธรรมเนียม ประเพณี และความเชื่อในด้านเรื่องเล่านิทานและตำนานพื้นบ้านไทลื้อเป็นส่วนหนึ่งของวรรณกรรมไทลื้อ ซึ่งเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความเป็นอัตลักษณ์ของชาวไทลื้อ นิทานพื้นบ้านไทลื้อสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ และชีวิตความเป็นอยู่ในสังคมชาวไทลื้อทั้งทางตรงและทางอ้อม นิทานพื้นบ้านไทลื้อมีการได้รับอิทธิพลพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก นิทานพื้นบ้านไทลื้อมีเนื้อหามากมายที่เกี่ยวกับคำสอนค่านิยมของสังคม นิทานพื้นบ้านไทลื้อแม้จะไม่ใช้ธรรมะโดยตรงที่ใช้สั่งสอนชาวไทลื้อหรือกลุ่มผู้ฟัง แต่เรื่องราวต่างก็แฝงไว้ด้วยคติเตือนใจ ข้อคิดที่สอดคล้องกับบรรทัดฐานของสังคม

ในสังคมชาวไทลื้อนิยมเล่านิทานในโอกาสต่าง ๆ ปู่ย่าตายายอาจจะเล่าให้ลูกหลานฟังในยามว่างงาน หรือการไต่ฝันได้ฟังพระสงฆ์เทศน์นิทานชาดกในงานบุญของวัฒนธรรมไทลื้อ เช่น ในงานบุญเข้าพรรษา การฟังเทศมหาชาติ เป็นต้น

นิทานไทลื้อผ่านการรับรู้ การเล่าสู่กันฟังมาหลายชั่วอายุคน นิทานไทลื้อมีทั้งสำนวนมุขปาฐะดังเช่น เรื่อง เจ้าหงส์ผาคำ ซึ่งเล่าเรื่องในรูปแบบนิทานชาดก มีตำนานที่แสดงลักษณะสอดคล้องกับนิทานพื้นบ้านของชาวไทกลุ่มอื่น ๆ เช่น ตำนานปลาอานนท์ ยาขวัญข้าว ตำนานวันปีใหม่ของชาวไทลื้อ และเรื่องเจ้าสุธนกับนางมโนราห์ เป็นต้น

จากการสำรวจงานวิจัยเกี่ยวกับนิทานพื้นบ้านไทลื้อสิบสองปันนา พบว่า Tian (2015) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง นิทานพื้นบ้าน: ภาพสะท้อนวิถีชีวิตไทลื้อชุมชนม่านเปียน ตำบลเม็งฮุ่น อำเภอเม็งไห่ จังหวัดสิบสองปันนา โดยรวบรวมนิทานพื้นบ้านมุขปาฐะ จำนวน 53 เรื่อง มีจุดประสงค์เพื่อรวบรวมและจัดประเภทนิทานพื้นบ้าน ศึกษาวิถีชีวิตทางสังคมและวัฒนธรรมของชาวไทลื้อผ่านนิทานพื้นบ้าน และ

ศึกษาอิทธิพลของนิทานพื้นบ้านที่มีต่อการดำรงชีวิตของชาวไทลื้อชุมชนม่านเปี่ยน ตำบลเม็งฮุ่น อำเภอเม็งไห้ จังหวัดสโขงปันนา ผลของการวิจัยพบว่า นิทานพื้นบ้านไทลื้อจัดประเภทได้ 8 ประเภท คือ นิทานประจักษ์ นิทานอธิบายเหตุ นิทานศาสนา นิทานคติ นิทานมหัศจรรย์ นิทานสัตว์ นิทานเรื่องผี และนิทานวีรบุรุษ นิทานพื้นบ้านไทลื้อได้สะท้อนวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ความเชื่อ การพึ่งพาธรรมชาติและยังสะท้อนค่านิยม ขนบธรรมเนียม ประเพณีสำคัญ ๆ ที่ยึดถือและปฏิบัติสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน และยังมีงานวิจัยของ วุฒ มิตรพระพันธ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง มหาชาติไทลื้อ กัณฑ์ที่ 1 - 7: กลวิธีทางวรรณศิลป์และภาพสะท้อนสังคมและวัฒนธรรม โดยศึกษาด้านฉบับมหาชาติไทลื้อในสโขงปันนา 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนหน้าหัว ส่วนนางหล้า ส่วนเมืองบ่อ และส่วนผ้าขาว การศึกษาจำกัดศึกษาเฉพาะกัณฑ์ที่ 1 - 7 ผลการศึกษาพบว่า มหาชาติไทลื้อกัณฑ์ที่ 1 - 7 มีกลวิธีทางวรรณศิลป์ 4 ประการคือ กลวิธีสร้างความงามด้านเสียง กลวิธีสร้างความงามด้านถ้อยคำ กลวิธีสร้างความงามด้านความหมายและกลวิธีตั้งชื่อ กัณฑ์ มหาชาติไทลื้อกัณฑ์ที่ 1 - 7 ให้ภาพสะท้อน 5 ประการคือ ภาพสะท้อนด้านค่านิยม ภาพสะท้อนด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ภาพสะท้อนด้านสภาพสังคม ภาพสะท้อนด้านคติความเชื่อ และภาพสะท้อนด้านธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ภาพสะท้อนเหล่านี้สะท้อนวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ค่านิยม ความเชื่อ ตลอดจนวัฒนธรรมด้านอื่น ๆ ของชาวไทลื้อในสโขงปันนาอย่างชัดเจน

Petchaboon (2010) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง มหาชาติไทลื้อ กัณฑ์ที่ 8-13: กลวิธีทางวรรณศิลป์และภาพสะท้อนสังคมและวัฒนธรรม โดยศึกษามหาชาติของชาวไทลื้อในเขตปกครองตนเองสโขงปันนา มณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน เพื่อปริวรรตมหาชาติไทลื้อกัณฑ์ที่ 8 - 13 จากต้นฉบับในหนังสือฉั่มไบ่ลานช่วงไค่รอมมว จากอักษรไทลื้อเป็นอักษรไทย ศึกษากลวิธีทางวรรณศิลป์ และภาพสะท้อนสังคมและวัฒนธรรมในมหาชาติไทลื้อ ผลการศึกษาพบว่า มหาชาติไทลื้อกัณฑ์ที่ 8 - 13 ใช้ภาษาที่เรียบง่ายและงดงาม สร้างจินตนาภาพที่ชัดเจน ปรากฏภาพสะท้อนทางสังคมและวัฒนธรรม ด้านเครื่องแต่งกาย ด้านอาหาร ด้านข้าวของเครื่องใช้ ด้านความสัมพันธ์ของคนในสังคม ด้านความเชื่อ ด้านสุขภาพจิต และด้านศิลปะการแสดง

งานวิจัยทั้ง 3 เรื่อง ศึกษาทั้งข้อมูลประเภทมุขปาฐะและลายลักษณ์ ซึ่งไม่ซ้ำกับข้อมูลนิทานพื้นบ้านไทลื้อที่ผู้วิจัยได้นำมาศึกษา คือ หนังสือ นิทาน ‘ไทลื้อ’ ในมณฑลยูนนาน ฉบับแปลของ Phumborirak (1995) และหนังสือนิทานพื้นบ้านไทลื้อฉบับภาษาจีน ของ Ai (2009)

การรวบรวมนิทานพื้นบ้านไทลื้อสโขงปันนา ผู้วิจัยได้นำมาจากหนังสือนิทาน ‘ไทลื้อ’ ในมณฑลยูนนาน ฉบับภาษาไทย โดย Phumborirak (1995) แปลจากผลงานต้นฉบับภาษาจีนของเหียนเวินเปียน, เจิงผิง จำนวน 38 เรื่อง และ หนังสือนิทานพื้นบ้านไทลื้อต้นฉบับภาษาจีน บรรณาธิการโดย Ai (2009) แปลโดยผู้วิจัย จำนวน 53 เรื่อง รวมเป็น 91 เรื่อง ซึ่งการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะศึกษาวิจัยโดยจะประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดและทฤษฎีบทบาทหน้าที่ของคติชนตามแนวทางของ Na Thalung (2020) เป็นสำคัญ

แม้สภาพสังคมชาวไทลื้อสโขงปันนาในปัจจุบันจะมีการเปลี่ยนแปลงไปมาก อันเนื่องจากความเจริญด้านสภาพเศรษฐกิจและเทคโนโลยี แต่ชาวไทลื้อสโขงปันน่ายังคงรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมไว้อย่างเหนียวแน่น นิทานพื้นบ้านไทลื้อยังมีความสำคัญในสังคมชาวไทลื้อทั้งในชีวิตประจำวัน ในโรงเรียนและในงานบุญสำคัญ ๆ เช่น งานบุญเทศน์มหาชาติ นิทานพื้นบ้านถือว่าเป็นมรดกภูมิปัญญาวัฒนธรรมที่น่าสนใจ การดำรงอยู่ของนิทานพื้นบ้านดังกล่าว น่าจะมีบทบาทหน้าที่สำคัญต่อชาวไทลื้อหลายประการ ซึ่งผู้วิจัยจะศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาบทบาทหน้าที่ของนิทานพื้นบ้านไทลื้อที่มีต่อชาวไทยลื้อสิบสองปันนา

แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

กรอบแนวคิดทางคติชนวิทยา และทฤษฎีบทบาทหน้าที่นิยม โดยประยุกต์ใช้ จาก Bascom (1965). และ Na Thalang (2020)

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษารวบรวมบทบาทหน้าที่ของนิทานพื้นบ้านไทลื้อสิบสองปันนาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น

ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้แก่ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนิทานพื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ สภาพสังคม และวัฒนธรรมชาวไทลื้อสิบสองปันนา และกรอบแนวคิดทฤษฎีบทบาทหน้าที่นิยม

2. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

รวบรวมข้อมูลนิทานพื้นบ้านลายลักษณ์อักษรเกี่ยวกับนิทานไทลื้อ ดังนี้

2.1 การรวมข้อมูลลายลักษณ์อักษรจากหนังสือนิทาน ‘ไทลื้อ’ ในมณฑลยูนนาน (ฉบับภาษาไทย) โดย Phumborirak (1995) แปลจากผลงานต้นฉบับภาษาจีนของเหียนเวินเปียน, เจิงผิง จำนวน 38 เรื่อง

2.2 การรวมข้อมูลลายลักษณ์อักษรจากหนังสือนิทานพื้นบ้านไทลื้อ (ฉบับภาษาจีน) บรรณาธิการโดย Ai (2009) ผู้วิจัยแปลเป็นภาษาไทยด้วยตนเอง จำนวน 53 เรื่อง

2.3 หนังสือนิทาน ‘ไทลื้อ’ ในมณฑลยูนนาน (ฉบับภาษาไทย) แปลโดย Phumborirak (1995) ซึ่งได้รวบรวมนิทานจากผลงานของเหียนเวินเปียน, เจิงผิงโดยตรง และหนังสือนิทานพื้นบ้านไทลื้อ (ฉบับภาษาจีน) บรรณาธิการโดย Ai (2009) ผู้วิจัยแปลเป็นภาษาไทยด้วยตนเอง ซึ่งรวมนิทานทั้งหมด 91 เรื่อง ซึ่งไม่มีใครศึกษาวิจัยในประเด็นบทบาทหน้าที่มาก่อน

3. วิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยจะวิเคราะห์บทบาทหน้าที่ของนิทานพื้นบ้านไทลื้อที่มีต่อชาวไทยลื้อสิบสองปันนา โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีบทบาทหน้าที่ของคติชนตามแนวทางของ Na Thalang (2020) ในหนังสือทฤษฎีคติชนวิทยา: วิธีวิทยาในการวิเคราะห์ตำนาน-นิทานพื้นบ้าน ใน 3 ประการใหญ่ ๆ ที่สำคัญ ดังนี้

3.1 บทบาทคติชนในการอธิบายกำเนิดและอัตลักษณ์ของกลุ่มชนและพิธีกรรม

3.2 บทบาทคติชนในการให้การศึกษา อบรมระเบียบสังคม และรักษามาตรฐานพฤติกรรมของสังคม

3.3 บทบาทคติชนในการเป็นทางออกให้กับความคับข้องใจของบุคคลอันเกิดจากกฎเกณฑ์ทางสังคม

4. สรุปผลการวิเคราะห์แบบพรรณนาเชิงวิเคราะห์และอภิปรายผล

สรุปและอภิปรายผล

ผลการศึกษาวิจัย

ชาวไทลื้ออาศัยอยู่ในหลายประเทศที่มีอาณาเขตติดต่อหรือใกล้เคียงกันทั้งในประเทศไทย ประเทศลาว และประเทศเวียดนาม เป็นต้น ชาวไทลื้อสิบสองปันนาถือว่าเป็นกลุ่มใหญ่ที่มีขนบธรรมเนียม และวัฒนธรรมที่น่าสนใจ ชาวไทลื้อจะนับถือศาสนาพุทธแบบเถรวาทเหมือนกัน การปฏิบัติตนในฐานะ ศาสนิกชนที่มีลักษณะคล้ายกันโดยเฉพาะการทำบุญ ถือศีล และฟังธรรม

วัฒนธรรมการเล่าและการฟังนิทานพื้นบ้านมักเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางศาสนา การดำเนินวิถีชีวิตประจำวันในสังคมเกษตรกรรม และในปัจจุบันการศึกษามีความเจริญก้าวหน้าอย่างมาก นิทานพื้นบ้านจึงมีบทบาทหน้าที่สำคัญในการจัดการเรียนการสอนในสังคมปัจจุบันอีกด้วย จากการรวบรวม นิทานพื้นบ้านที่ตีพิมพ์ ทั้ง 91 เรื่อง สามารถนำมาจำแนกประเภทโดยประยุกต์จากการจำแนกประเภท นิทานของ Nimmanhaemin (2000) ในขณะเดียวกันผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์ชาวไทลื้อสิบสอง ปันนาเพื่อความชัดเจนเกี่ยวกับการการจัดประเภทนิทานในฐานะเจ้าของวัฒนธรรมอีกด้วย ดังตาราง ต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ประเภทของนิทานพื้นบ้านไทลื้อสิบสองปันนาที่ใช้ในการศึกษาวิเคราะห์

ประเภทนิทาน	ชื่อเรื่อง
นิทานตลก (จำนวน 27 เรื่อง)	1. สามพ่อค้า 2. พ่อไ้ย่กับแม่ไ้ย่ 3. ลูกจากแพ่นประทับ 4. ร้องไห้ แล้วก็หัวเราะ 5. พันเชือกขึ้นไถ่ฟาง 6. ทะทะกระตุกไก่ 7. ย้ายบ้าน 8. สืบจับ ผู้ร้าย 9. นับจำนวนดวงดาว 10. ร้องไห้อาลัยม้าตาย 11. คนเรตายแล้ว กลายเป็นอะไร 12. ทายปริศนา 13. ข้าราชการผู้โง่เง่า 14. ถางป่าทำเป็นนา 15. พระคุณเจ้าทำนายโชคชะตา 16. ยืมพันธุ์ข้าว 17. ชั่งฝ้าย 18. ออก เดินทาง 19. ของขวัญ 20. ผึ้งของใคร 21. วัวตัวผู้ตลอดลูก 22. แมลงวันจับ เงินร้อน 23. ขโมยเล็กกับขโมยใหญ่ 24. หม้อวิเศษ 25. ใครยิ่งกว้างตาย 26. ทำให้ข้าวเสีย นกยูงก็ต้องรับโทษเช่นเดียวกันกับนกกระจอก 27. ไม้ผุชนเรือ
นิทานประจักษ์ (จำนวน 17 เรื่อง)	1. ฟ้าถล่มลายดอก 2. นกกระรางคอกกับช่างขับ 3. ช่างขับกับนกโกลก 4. ฟ้อน กว้างทอง 5. ต้นไม้เทพเจ้า 6. เชียงรุ่ง-เมืองแห่งรุ่งอรุณ 7. กวางทองคำ 8. ความเป็นมาของดอยน้ำหน่อ 9. เขากวางอ่อน 10. การพบยารักษา กระดูกหัก 11. ยาแก้หัวตัน 12. ความขมแห่งสามครอบครัวกับยารักษาไข้ ป่า 13. การพบกระดูกเสือรักษาโรคไขข้อ 14. ความเป็นมาของยาหญ้าลาน 15. การพบผักป้อเลี้ยงรักษาโรคบิด 16. การพบต้นยางหน่อง 17. พ่อเฒ่ายา เมือง
ตำนานปรัมปรา (จำนวน 11 เรื่อง)	1. ปฐมกัปพรหมสร้างโลก 2. ปู่สังกะยาสังกะ 3. ปู่สังกะสาอย่าสังกะสี 4. ดวงอาทิตย์ 5. สิริยุพราคากับจันทรูปราคา 6. ปลาอานนท์ 7. ย่าขวัญ ข้าว 8. กำเนิดวันปีใหม่ของไทลื้อ 9. กำเนิดประเพณีการแข่งขันเรือ 10. ไข่เช่น สรวง 11. ข้าวเปลือกกับคนขี้เกียจ

ประเภทนิทาน	ชื่อเรื่อง
นิทานอธิบายเหตุ (จำนวน 8 เรื่อง)	1. ทำไมในวันปีใหม่ต้องสาดน้ำ 2. วันสงกรานต์ 3. ความเป็นมาของการจุดธูป 4. กฎเกณฑ์สำหรับการดื่มเหล้าและเคี้ยวหมาก 5. ทำไมผู้ชายไทยต้องมียอยสัก 6. ความเป็นมาของการผูกข้อมือในงานแต่ง 7. จดหมายโบราณ 8. พญาสัมพาที
นิทานมหัศจรรย์ (จำนวน 7 เรื่อง)	1. ช่างไม้ร้อย 2. ช่างงาคำ 3. การผจญภัยของหยกอุ่น 4. ความเขววิเศษ 5. อีกลูกกับเจ้าชายนาคา 6. อีชายลูกกับสาวปลาไน 7. สามเจ้าชายเลือกคู่
นิทานสัตว์ (จำนวน 7 เรื่อง)	1. ลิง เสือ พระฤๅษี 2. อีกากับนกแขวงแขว 3. มดแดงกับน้ำผึ้ง 4. ไก่ฟองร้อง 5. งูกับกบ 6. นกยูงกับนกอีกา 7. คางคกกับเจ้าพระมหาราช
นิทานชาดก (จำนวน 6 เรื่อง)	1. เจ้าหงส์ผาคำ 2. ชามแสง 3. เจ้าสุธน-นางมโนราห์ 4. ก้นทากูรี 5. นางแมว 6. คนหน้าจกจัน
นิทานคติ (จำนวน 5 เรื่อง)	1. ลิงหมากล่อง 2. วัวตีนงอ 3. พ่อค้าจนกับพ่อค้ารวย 4. น้องสาวผู้ยากจนกับพี่สาวผู้ร่ำรวย 5. การชี้แนะจากนกเขา
นิทานเรื่องผี (จำนวน 2 เรื่อง)	1. ผีปอบ 2. “ อีเหว ” ปัดหน้า
นิทานชีวิต (จำนวน 1 เรื่อง)	1. ปลาในทอง

จากการศึกษาเนื้อเรื่องของนิทานพื้นบ้านไทลื้อทั้ง 91 เรื่อง และการลงภาคสนามในชุมชนไทลื้อ ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์บทบาทหน้าที่ของนิทานพื้นบ้านที่มีต่อชาวไทลื้อสิบสองปันนาได้ ดังนี้

1. นิทานพื้นบ้านไทลื้อมีบทบาทหน้าที่ในการให้ความบันเทิงแก่กลุ่มชุมชนไทลื้อสิบสองปันนา

วัฒนธรรมการเล่านิทานในสังคมไทลื้อสิบสองปันนานิยมเล่ากันเพื่อความสนุกสนาน ผ่อนคลายจิตใจของตนและสร้างความเพลิดเพลิน นิทานพื้นบ้านไทลื้อทั้งประเภทลายลักษณ์และประเภทมุขปาฐะต่างก็สร้างความบันเทิงมาให้แก่กลุ่มชุมชนไทลื้อสิบสองปันนา ปัจจุบันเทคโนโลยีทางสังคมได้รับการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก สื่อที่ให้ความบันเทิงก็มากขึ้นไปตามกระแสความเจริญของสื่อเทคโนโลยี แต่การเล่านิทานพื้นบ้านก็ยังเป็นช่องทางสำคัญที่ให้ความบันเทิงแก่กลุ่มชุมชนไทลื้อสิบสองปันนาในโอกาสต่าง ๆ ดังเช่น

งานบุญเข้าพรรษา ชาวไทลื้อสิบสองปันนามีการถือศีล ฟังธรรมเหมือนชาวไทยทั่วไปที่นับถือศาสนาพุทธแบบนิกายเถรวาท ในช่วงเทศกาลเข้าพรรษาจนถึงเทศกาลออกพรรษาลดระยะเวลา 3 เดือนนี้ ในวันที่ 7 วันที่ 8 วันที่ 14 และวันที่ 15 ของแต่ละเดือนตามปฏิทินไทลื้อ ชาวไทลื้อสิบสองปันนาก็จะพากันเข้าวัดประจำหมู่บ้านของตน ฟังการเทศน์ของพระสงฆ์ สมัยนี้แม้ว่าเยาวชนรุ่นใหม่ ๆ ก็เริ่มมีความนิยมเข้าวัดทำบุญและฟังการเทศน์ของพระสงฆ์ในระยะเวลา 3 เดือนเช่นกัน ถือเป็นการสืบทอดและรักษาวัฒนธรรมอันดีงามของบรรพบุรุษที่สืบทอดกันมายาวนาน การเทศน์ในงานบุญเข้าพรรษา พระสงฆ์จะนำนิทานชาดกต่าง ๆ มาเทศน์ให้ชาวบ้านฟัง เช่น เรื่องเจ้าสุธน-นางมโนราห์ นางแมว ฯลฯ ชาวไทลื้อสิบสองปันนาเชื่อว่าจากการฟังเทศน์ของพระสงฆ์ จะเกิดเป็นสิริมงคลให้แก่ตนเอง

งานบุญตานธรรม เป็นประเพณีสำคัญอีกอย่างหนึ่งของชาวไทลื้อสิบสองปันนา การตานธรรม เป็น การแสดงพระธรรมเทศนา คล้ายคลึงกับประเพณีการฟังธรรมของชาวล้านนา มักจะจัดขึ้นในหลังเข้าพรรษาของทุกปี แต่ไม่มีวันที่กำหนดไว้ว่าต้องจัดขึ้นในวันไหนอย่างชัดเจน จะจัดตามแต่ละหมู่บ้านที่กำหนดวันเวลาของหมู่บ้านเอง ชาวไทลื้อสิบสองปันนาเชื่อว่า คนที่ตายไปแล้วยังมีความต้องการในปัจจัยสี่ เหมือนขณะมีชีวิตอยู่ทุกประการ แต่การจะได้ปัจจัยสี่เหล่านั้น นอกจากจะอาศัยบุญของผู้ตายที่เคยทำไว้ขณะยังมีชีวิตอยู่ แล้วยังอาจได้รับจากญาติพี่น้องลูกหลานอุทิศไปให้ผ่านทางพระสงฆ์ ในโอกาสนี้ได้มีการเทศน์เช่นเดียวกัน

นอกจากตานธรรมให้คนที่ตายไปแล้ว ยังมีตานธรรมอีกประเภทหนึ่งที่เรียกว่าตานธรรมมหาปาง เป็นการทำบุญครั้งใหญ่ให้แก่ตัวเอง และเป็นการทำบุญอุทิศส่วนกุศลครั้งใหญ่ให้บรรพบุรุษตามลำดับ ในตานธรรมมหาปาง นอกจากที่มีการเทศน์จากพระสงฆ์แล้ว ยังมีช่างขับซึ่งเป็นการแสดงพื้นบ้านของชาวไทลื้อสิบสองปันนา เจ้าภาพงานตานธรรมมหาปางจะเชิญช่างขับมาขับร้อง โดยเนื้อเรื่องที่ขับร้องจะเกี่ยวกับเรื่องเวสสันดร หรือพระเวสสันดรชาดกเป็นส่วนมาก

ในงานบุญต่าง ๆ นี้ ผู้ฟังชาวไทลื้อที่มาทำบุญร่วมกัน ฟังเทศน์ฟังธรรมจากพระสงฆ์ เชื่อว่าเป็นการสร้างกุศลสำหรับของตน และยังช่วยให้จิตใจตนเองสงบ ฝ่ายพระสงฆ์ที่เป็นผู้เทศน์ หรืออ่านนิทานธรรมก็เชื่อว่าเป็นการสร้างกุศลของตนเช่นกัน

การเล่านิทานพื้นบ้านประเภทมุขปาฐะ นิทานพื้นบ้านเหล่านี้สืบทอดจากปากต่อปาก ชาวไทลื้อสิบสองปันนานิยมเล่านิทานพื้นบ้านประเภทมุขปาฐะจะมีโอกาสฟังในการแสดงของช่างขับ ซึ่งเป็นการแสดงพื้นบ้านประจำสังคมชาวไทลื้อสิบสองปันนา โดยมีช่างขับมาขับร้องเล่าเรื่องต่าง ๆ จากประสบการณ์จริงของชีวิต หรือเล่าเรื่องนิทานพื้นบ้านที่เคยอ่านจากนิทานลายลักษณ์ แล้วนำมาขับร้องให้ผู้ฟังได้รับฟัง โดยมีเสียงดนตรีที่ไพเราะประกอบการเล่าเรื่อง เป็นการเล่านิทานพื้นบ้านผ่านการแสดงพื้นบ้าน ชาวไทลื้อสิบสองปันนานิยมฟังช่างขับเป็นอย่างมาก จึงมีคำว่า “หากชีวิตนี้ไม่มีเสียงช่างขับเหมือนกินข้าวไม่มีเกลือ” ท่ามกลางการฟังช่างขับสนุกสนานเป็นอย่างยิ่ง

นิทานพื้นบ้านในทุก ๆ โอกาสที่นำความบันเทิงมาให้กลุ่มชุมชนไทลื้อสิบสองปันนา ผู้ฟังทุกระดับได้รับความเพลิดเพลินจากการเล่าหรือการอ่านนิทานพื้นบ้าน จึงได้พบเห็นว่านิทานพื้นบ้านไทลื้อมีบทบาทหน้าที่ในการให้ความบันเทิง ดังต่อไปนี้

1.1 ความบันเทิงจากเนื้อเรื่องนิทานพื้นบ้านที่สนุกสนาน ตื่นเต้น และเร้าใจ

ในนิทานพื้นบ้านไทลื้อสิบสองปันนาที่รวบรวมมาส่วนหนึ่งเป็นนิทานชาดก ซึ่งมีเนื้อเรื่องขนาดยาว และมีโครงเรื่องที่ซับซ้อน เช่น เรื่อง เจ้าหงส์ผาคำ ขามแสง เจ้าสุธน-นางมโนราห์ กันทาบุรี และเรื่อง ปลาไนทอง เป็นต้น นิทานพื้นบ้านกลุ่มดังกล่าวมีการดำเนินเรื่องตั้งแต่ตัวละครรุ่นพ่อแม่ไปสู่รุ่นลูกที่เป็นตัวละครเอกของเรื่อง เมื่อตัวละครเอกเติบโตขึ้นก็มักจะออกเดินทางผจญภัย จนพบคู่ครองก็เผชิญปัญหาขัดแย้งกับตัวละครปฏิกิริยา ซึ่งมีทั้งมนุษย์และยักษ์ มีการสู้รบเพื่อแย่งชิงคนรัก และแย่งชิงบ้านเมืองซึ่งกันและกัน การดำเนินเรื่องในแต่ละตอนมีทั้งเรื่องความรัก ความโลภ ความโกรธ และความหลง ซึ่งนำไปสู่ความทุกข์ทรมาน และโศกนาฏกรรม ซึ่งทำให้ผู้ฟังได้รับความบันเทิงในหลายลักษณะแตกต่างกันไปตามรสนิยมของผู้ฟัง

ความบันเทิงใจจากเนื้อเรื่องการผจญภัย การสู้รบ อันเนื่องความขัดแย้งต่าง ๆ นานา ดังในเรื่อง เจ้าหงส์ผาคำ เจ้าหงส์ผาคำกำลังเดินทางกลับบ้านระหว่างทาง ได้พบกับยักษ์ แล้วยักษ์ก็จับตัวเจ้า

หงส์ผาคำเพื่อจะกินเป็นอาหาร แต่ด้วยความสามารถของเจ้าหงส์ผาคำ จึงสามารถหลบหนีและฆ่ายักษ์ตายในที่สุด ดังความว่า

“เจ้าหงส์ผาคำเดินทางออกมาทางประตูเมืองทิศใต้ เมื่อยักษ์อยู่ข้างทาง...จึงกระโดดเข้ามาจับตัวเจ้าหงส์ผาคำ ยักษ์อ้าปากที่เปื้อนเลือดและส่งเสียงหัวเราะอย่างบ้าคลั่ง... เจ้าหงส์ผาคำเงยหน้าขึ้นมองยักษ์... บอกให้ยักษ์รีบปล่อย อยากกินเนื้อข้า อย่าคิดเลย แล้วเจ้าหงส์ผาคำก็ชักดาบตามหยกที่พระอินทร์มอบให้... ชีปลายดาบขึ้นบทท้องฟ้า ดาบก็พุ่งออกไปทันที มีประกายแสงจากดาบพุ่งมายังยักษ์จนถึงแก่ความตาย”

(Ai, น. 27)

ในเรื่องเจ้าหงส์ผาคำ นอกจากตัวละครเองจะผจญภัยและสู้รบกับยักษ์แล้วในระหว่างออกเดินทางเพื่อไปตามหาย่านนั้น ยังต้องผจญภัยกับผีร้าย สัตว์ประหลาดมากมาย ซึ่งทำให้นเนื้อเรื่องน่าตื่นเต้นเร้าใจผู้ฟัง ต่างปรารถนาให้เจ้าหงส์ผาคำประสบกับชัยชนะทุก ๆ ครั้งไป

ในเรื่องกันทากูรี พระราชาต้องการแย่งชิงภรรยาของกันทากูรี มาเป็นมเหสีของตนเอง จึงกลั่นแกล้งกันทากูรี โดยแข่งขันกับกันทากูรี 4 ครั้ง หากครั้งใดครั้งหนึ่งกันทากูรีแพ้ ต้องยอมยกภรรยาให้กับพระราชา ครั้งแรก หาไก่ชนมาแข่งขันกับพระราชา ครั้งที่ 2 พระราชาให้แข่งม้า ครั้งที่ 3 แข่งขันการชนวัว ครั้งที่ 4 การแข่งขันชนช้าง ในการแข่งขันทุก ๆ ครั้ง กันทากูรี จะได้รับความช่วยเหลือจากเทวดา จนสามารถชนะและฟันฝ่าอุปสรรคไปได้ และในที่สุดชีวิตก็พบกับความสุขสมหวัง

ความบันเทิงใจและประทับใจการบรรยายฉากและการพรรณนาธรรมชาติที่สวยงาม

นอกจากเนื้อเรื่องที่สนุกสนานแล้ว ในนิทานพื้นบ้านไทลื้อสิบสองปันนามีนิทานหลายเรื่องได้บรรยายฉากสถานและพรรณนาธรรมชาติที่สวยงาม ให้ผู้อ่านหรือผู้ฟังเกิดความบันเทิงใจและประทับใจกับฉากที่สวยงาม ฉากธรรมชาติที่ประกอบในเรื่องนั้น ๆ อาจจะเป็นธรรมชาติแห่งโลกจินตนาการหรือธรรมชาติแห่งโลกจริงก็ตาม ต่างก็ให้ผู้อ่านหรือผู้ฟังได้ความบันเทิงใจและประทับใจได้ด้วยเช่นกัน ดังตัวอย่างเช่น

“น้องสาวที่ดี อย่าร้องไห้อีก พี่ชายจะพาไปที่ที่สวยงาม มีทะเลสาบที่สดใสซึ่งมีดอกบัวทองพันกลีบบานอยู่ริมฝั่งทะเลสาบปกคลุมไปด้วยดอกไม้และพืชพรรณแปลกตา ไม่ไกลจากทะเลสาบมีป่า และในป่ามีไก่ตัวผู้สีทองตัวน้อยที่ร้องเพลงได้ตลอดเวลา ไก่ทองสายปีกสีทองสวยงามและร้องเพลงไพเราะ ดอกบัวทองในทะเลสาบจะเปล่งประกายงดงาม”

(Ai, น. 210)

การบรรยายและพรรณนาฉากที่สวยงามปรากฏเด่นชัดในนิทานต้นฉบับลายลักษณ์ และเป็นเรื่องยาว ดังเรื่อง ข้างงาคำ เจ้าหงส์ผาคำ เจ้าสุธน-นางมโนราห์ และ กันทากูรี เป็นต้น การรับรู้การพรรณนาฉากที่สวยงามจะช่วยสร้างบรรยากาศในการฟังนิทาน และช่วยให้ผู้ฟังเกิดจินตนาการตามเนื้อเรื่องที่ดำเนินไปด้วยความเพลิดเพลินและสนุกสนาน

ความบันเทิงใจและความประทับใจในบทบาทของตัวละครเอก

ในนิทานพื้นบ้านไทลื้อสิบสองปันนา มักพรรณนาความงามของตัวละครเอกในลักษณะที่มีรูปร่างงดงาม มีความสามารถพิเศษ ความประพฤติดีและคุณธรรม จึงทำให้ผู้อ่านหรือผู้ฟังเกิดความบันเทิงใจและความประทับใจในบทบาทของตัวละครเอกที่ผู้ฟังหรือผู้อ่านคาดหวังและมีความเป็นอุดมคติดังตัวอย่างเช่น

“...ดวงตาของเขาเปล่งประกายราวกับลูกหยดสีทอง และรูปลักษณะของเขางดงามยิ่งกว่าใบหน้าของเทวดาอีก เมื่อเขาพูด มันช่างไพเราะเหมือนระฆังที่มีเสียงก้องแจ่มใส เมื่อสาว ๆ เห็นเขา พวกสาว ๆ ไม่สามารถปิดปากและหลับตาได้”

(Ai, น. 59)

ความบันเทิงใจและสุขใจจากการปิดเรื่อง แบบสุขนานุกรมที่สมความปรารถนาของผู้ฟังหรือผู้อ่าน

ในการอ่านหรือการฟังนิทาน ไม่ว่าผู้อ่านหรือผู้ฟังต่างก็มีความปรารถนาจะได้ยินเรื่องราวที่เปี่ยมด้วยความสุข และความสมหวังในตอนจบของเรื่อง ส่วนมากปรารถนาให้ตัวละครเอกได้ครองรักกันหรือตัวละครเอกได้ชนะตัวละครฝ่ายร้าย ถ้านิทานเรื่องใดมีการปิดเรื่องสอดคล้องกับความปรารถนาของผู้ฟัง ก็ยิ่งจะทำให้ผู้ฟังเกิดความปิติสุขยิ่งขึ้น ในเรื่อง นางแมว เจ้าจันทร์ดาได้ฟันฝ่าอุปสรรคต่าง ๆ นานามากมายจนกว่าจะได้รับการยอมรับจากกษัตริย์ ยินยอมให้อภิเษกสมรสกันได้ ในตอนจบเรื่องดังตัวอย่างเช่น

“เมื่อได้ยินคำพูดของเจ้าจันทร์ดา กษัตริย์รู้สึกเลื่อมใสใจอย่างยิ่งและหลั่งน้ำตา เขารับลูกขึ้นจากเตียงและช่วยเจ้าชายและลูกสะใภ้ของเขาที่เดินอยู่ข้างหน้าเขา กษัตริย์รับสั่งให้เสนาจัดงานต้อนรับและพิธีอภิเษกสมรส ดูเหมือนว่าจะเป็นวันปีใหม่อีกครั้งในเมืองพาราณสี การฆ่าหมูและวัวควาย ช่างขับส่งเสียงร้อง และเสียงกลองเสียงฆ้องลั่นเต็มไปด้วยความสุข”

(Ai, น. 190)

1.2 ความบันเทิงใจในมุกตลกของนิทานพื้นบ้านไทลื้อสิบสองปันนา

นิทานพื้นบ้านไทลื้อสิบสองปันนามีนิทานหลายเรื่องที่เน้นเล่าเรื่องเพื่อความตลก มีความตลกที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ พฤติกรรมที่อาจจะตรงข้ามกับบรรทัดฐานของสังคม ความฉลาดแกมโกง ความโง่ สถานภาพทางสังคมที่แตกต่างกัน และเรื่องตลกระหว่างสามี ภรรยาและคนในครอบครัวเดียวกัน เป็นต้น ดังในเรื่อง ไอ้สุขกับไอ้สี เป็นนิทานที่มีความยาว 200 กว่าตอน มีเนื้อเรื่องคล้ายนิทานไทยเรื่อง ศรีธนญชัย ซึ่งตัวละครเอกคือสองพี่น้อง ชื่อ ไอ้สุขกับไอ้สี ที่มีความเฉลียวฉลาดแกมโกง มักถูกพญาเจ้าเมืองกลั่นแกล้งเสมอ ๆ แต่ไอ้สุขกับไอ้สีก็แก้ปัญหาได้และเป็นฝ่ายชนะพญาเจ้าเมืองทุกครั้ง ดังในตอน “แทะกระดูกไก่” พญาเจ้าเมืองต้องการจะให้ไอ้สีเสียหน้าต่อผู้คนในงานเลี้ยง จึงเชิญไอ้สีมาทานอาหารในงานเลี้ยง แต่เตรียมกระดูกไก่ไว้ให้ไอ้สีโดยเฉพาะ ส่วนพญาเจ้าเมืองชอบกินไก่จึงดักมาไว้ที่จานของตน เมื่อถึงเวลาก็บอกให้ไอ้สีแทะกระดูกไก่พร้อมทั้งพูดเย้ยหยันเพื่อให้ไอ้สีรู้สึกเสียหน้า ไอ้สีผู้มีความเฉลียวฉลาดจึงพูดยกย่องพญาเจ้าเมืองไปจนพญาเจ้าเมืองได้ความอับอาย ดังตัวอย่าง

“...วันนี้ข้าถือว่าเอ็งเป็นแขกผู้มีเกียรติ และเชิญมากินโต๊ะพิเศษ พูดแล้วก็ผลักชามกระดูกไก่มาไว้ต่อหน้าไอ้สี...จึงกินให้เต็มที่สักมื้อ

พูดแล้วเจ้าเมืองก็คืบก้นโกในขามของตนขึ้นรับประทานเพื่ออวดไอ้สี ไอ้สีหยิบกระดุกโกในขามขึ้นมาแตะและกองกระดุกโกไว้ตั้งครั่งค่อนขาม เจ้าเมืองเห็นดังนั้นก็หัวเราะ แล้วพูดกับบรรดาแขกในโต๊ะอาหารว่า พวกท่านดูเถละ แม้แต่กระดุกโกไอ้สีก็แตะอย่างมีรสมีชาติ กระดุกน่ะเป็นของที่หามากิน พวกท่านว่าไอ้สีมันตะกละเหมือนหมาไหม... ไอ้สีเข้าไปที่ก้นโกในขามของเจ้าเมือง พร้อมกับพูดขึ้นอย่างดูถูกว่า แขกผู้มีเกียรติทุกท่านรู้ดีอยู่แล้วว่า ไม่ว่าหมาตัวไหนเมื่อมันได้กลิ่นขี้ไก่ต้องเดินหนีทั้งนั้น แต่สมเด็จพระผู้เป็นเจ้ากลับเอากลิ่นไก่ซึ่งเป็นที่เก็บขี้ไก่มากิน อย่างนี้สมเด็จพระเจ้าจะได้ชื่อว่าตะกละกว่าหมาหรือ บรรดาแขกที่ได้ฟัง...ก็พากันหัวเราะขึ้น...”

(Ai, น. 151-152)

ในด้านบทบาทหน้าความบันเทิงของนิทานไทลื้อสิบสองปันนา พบว่ามีนิทานตลกจำนวน 27 เรื่อง โดยมีเรื่องไอ้สุขกับไอ้สี มากถึง 16 ตอน ลักษณะของเรื่องเล่าคล้ายกับเรื่องศรีธนญชัยของไทย เพราะเป็นเรื่องเล่าที่เป็นการแสดงไหวพริบ และความฉลาดแกมโกงระหว่างไอ้สุข ไอ้สี และเจ้าเมือง ซึ่งตอนจบของเรื่องไอ้สุขกับไอ้สีก็จะเป็นผู้ได้รับชัยชนะ หรือได้เปรียบเจ้าเมืองทุกครั้ง นิทานดังกล่าวเป็นเรื่องที่ตลกขบขันกับระหว่างกลุ่มผู้เล่าและผู้ฟัง แต่หากวิเคราะห์อีกนัยหนึ่งก็เป็นเรื่องของ การระบายความแค้นเคือง หรือความคับข้องใจของบุคคลที่ผู้ได้อ่านอาจบังคับบัญชาของชนชั้นเจ้าเมือง ซึ่งในสภาพความเป็นจริงในวิถีชีวิตของชาวบ้าน หรือสามัญชนอาจจะไม่สามารถ โต้แย้ง หรือขัดขึ้น ต่อผู้ที่มีอำนาจเหนือกว่า เพราะด้วยเรื่องของกฎหมาย และกฎระเบียบของสังคมเป็นสิ่งที่ควบคุมพฤติกรรม อันไม่เหมาะสมไม่ควร เรื่องเล่าเหล่านี้จึงเสมือนเป็นการระบายความคับข้องใจผู้ชนชั้นผู้น้อยหรือสามัญชน ได้ประการหนึ่ง

2. นิทานพื้นบ้านไทลื้อสิบสองปันนามีบทบาทหน้าที่ในการให้การศึกษาแก่ชาวไทลื้อสิบสองปันนา

ในสมัยโบราณ ระบบการศึกษาของสังคมชาวไทลื้อเป็นการศึกษาที่วัด เมื่อเด็กผู้ชายไทลื้อถึงอายุเหมาะสมแล้ว พ่อแม่ก็จะให้ลูกผู้ชายออกบวชเป็นสามเณร ซึ่งชาวไทลื้อสิบสองปันนาเรียกว่าเณรแก้วหรือพระแก้ว ได้ศึกษาความรู้ต่าง ๆ แต่ผู้หญิงก็มีสิทธิ์ได้เข้าศึกษาที่วัดมีค่อนข้างน้อยซึ่งแตกต่างกับยุคปัจจุบัน และในสมัยโบราณ ทรัพยากรทางการศึกษามีน้อย คนที่ไม่ได้เรียนหนังสือเป็นจำนวนมาก ดังนั้น การให้ศึกษาและการอบรมจะบอกกล่าวกันโดยตรงด้วยคำพูดและเลียนแบบจากการประพฤติปฏิบัติของผู้ปกครองเป็นส่วนใหญ่ ผู้ปกครองจะถ่ายทอดเรื่องราวต่าง ๆ ตลอดจนการเล่านิทานเพื่อเป็นอุทาหรณ์ เป็นคติสอนใจ และปลูกฝังค่านิยมด้านต่าง ๆ แก่ลูกหลานของตน ให้ลูกหลานรุ่นใหม่ได้เกิดการเรียนรู้และการเข้าใจบรรทัดฐานและค่านิยมของสังคมเองได้ดียิ่งขึ้น ดังเช่น

ค่านิยมเรื่องการทำบุญ

สังคมชาวไทลื้อสิบสองปันนานับถือศาสนาพุทธ และถือปฏิบัติเรื่องการทำบุญ ในฐานะพุทธศาสนิกชน มีความเชื่อว่าการทำบุญ คือการสะสมบุญทั้งในชาตินี้และชาติหน้า ดังในเรื่อง เจ้าหงส์ผาคำ นางจันทราปะตุม่า เกิดมาชาตินี้มีรูปร่างหน้าตางดงามเพราะเกิดจากการสะสมบุญมาแต่ชาติปางก่อน ดังตัวอย่างเช่น

“...พญายักษ์อุหนะป็นก็มีลูกสาวคนหนึ่งเหมือนกัน ชื่อว่านาง
จันทรดาปะตุมมา เจ้าหญิงผู้ที่สง่างาม เพราะด้วยบุญจากชาติที่แล้วมา ซึ่งเป็น
ที่รักของบิดามารดา มีนางในแสนสวยมากมายคอยอยู่เคียงข้างเขา...”

(Ai, น. 34)

ค่านิยมเรื่องรักาศิล 5

การนับถือศิลปะ 5 เป็นคำสอนที่ได้ยินได้ฟังเสมอเมื่อมีการรับศีล ในขณะที่ทำบุญในโอกาส
ต่าง ๆ ชาวไทลื้อสิบสองปันนาส่วนมากยึดมั่นถือมั่น และเคร่งครัดในการประพฤติปฏิบัติตน อยู่ในศีล
ในธรรม คำสั่งสอนเกี่ยวกับศีลห้ามักปรากฏในนิทานเสมอ ดังในเรื่อง ขโมยเล็กกับขโมยใหญ่ ได้กล่าวอ้าง
คำสอนของพระพุทธเจ้าไว้ดังนี้

“...พระพุทธเจ้าบอกเราว่า หนึ่งไม่ฆ่าสิ่งที่มีชีวิต สองไม่ขโมย
หรือปล้น ขำปฏิบัติตามพุทธบัญญัติ ดังนั้นจิตใจของข้าจึงบริสุทธิ์ยิ่งกว่า
ดวงดาว จิตวิญญาณของข้ากำลังนั่งอยู่บนเมฆมงคลไปสู่แดนสวรรค์”

(Ai, น. 244)

ค่านิยมเรื่องความกตัญญูเวท

เรื่องความกตัญญูเวท เป็นค่านิยมสำคัญที่บรรพชนชาวไทลื้อที่จะปลูกฝังให้ลูกหลานของตน
สอนให้ลูกหลานได้ตอบแทนบุญคุณของผู้ปกครอง ในนิทานพื้นบ้านไทลื้อมักจะกล่าวตัวละครเอกเป็น
ผู้ที่มีความกตัญญูเวทต่อผู้ปกครอง ให้ลูกหลานได้ปฏิบัติตาม อย่างเรื่อง เจ้าหงส์ผาค่า เมื่อเจ้าหงส์ผาค่า
กลับมาเป็นเจ้าชายแล้ว ก็ไม่เคยลืมบุญคุณของแม่ที่อยู่ในป่าดง เมื่อได้ดีมีสุขแล้วก็ไปรับแม่ของตนเข้ามา
อยู่ในเมืองด้วยกัน ดังตัวอย่างเช่น

“...ในเวลานี้เจ้าหงส์ผาค่ากราบพูลว่าพ่อที่รัก ตามความเห็น
ของลูก เราต้องไปเชิญแม่ด้วยตนเอง แล้วแม่ถึงจากยอม พระราชาเห็นด้วย
และวันรุ่งขึ้นเขากับเจ้าชาย พาเหล่าเสนาบดีและบริวารไปที่สวนเพื่อรับ
แม่เหล็กลับวังเป็นการส่วนตัว...”

(Ai, น. 46)

ค่านิยมเรื่องความซื่อสัตย์

เรื่องความซื่อสัตย์ถือเป็นเรื่องสำคัญ ในสังคมชาวไทลื้อสิบสองปันนาค่อนข้างเคร่งครัด
ในเรื่องของความซื่อสัตย์ เช่น ภรรยาต้องซื่อสัตย์ต่อสามี และสามีต้องซื่อสัตย์ต่อภรรยา ดังในเรื่อง ความ
เป็นมาของยาหล้าหลาน อ้ายคำแสงมีความรักและซื่อสัตย์ต่อภรรยาของเขามาก ดังตัวอย่างเช่น

“ครอบครัวของอ้ายคำแสงไม่ได้ร่ำรวยมากนัก และทั้งหมด
ขึ้นอยู่กับเขาในการเพาะปลูกข้าวเพื่อเลี้ยงดูแม่ที่ชรา แต่เขาเป็นคนใจดี
ทำงานหนัก และซื่อสัตย์ ผู้หญิงหลายคนในหมู่บ้านชอบเขา แต่เขารักน้อง
หลานเท่านั้น...”

(Ai, น. 157)

ในสังคมชาวไทลื้อเดิมเป็นสังคมเกษตรกรรม นับถือศาสนาพุทธนิกายเถรวาทเป็นหลัก ในขณะเดียวกันการปฏิบัติตนในสังคมก็ต้องปฏิบัติตามค่านิยมของชาวจีนส่วนใหญ่ด้วยเช่นกัน ชาวไทลื้อสิบสองปันนาจึงมีค่านิยมที่หลากหลาย และสะท้อนผ่านนิทานพื้นบ้าน เพื่อเป็นแบบแผนให้ชาวไทลื้อได้ยึดถือและนำไปประพฤติปฏิบัติ และใช้ชีวิตร่วมกันในสังคม

บทบาทหน้าที่ในด้านการให้การศึกษาแก่บุคคลในสังคมไทลื้อ ทั้งในด้านข้อคิด และค่านิยมในด้านต่าง ๆ มีสอดแทรกอยู่ในนิทานคติทั้ง 5 เรื่อง และนิทานประเภทอื่นอีกเป็นจำนวนมาก ทั้งนิทานชาดก นิทานสัตว์ นิทานมหัศจรรย์ และนิทานชีวิต เป็นต้น

3. นิทานพื้นบ้านไทลื้อสิบสองปันนามีบทบาทหน้าที่ในการควบคุมและรักษาแบบแผนของสังคม

นิทานพื้นบ้านไทลื้อสิบสองปันนามีบทบาทหน้าที่ในการเป็นเครื่องมือที่ควบคุมและรักษาแบบแผนของสังคม นิทานพื้นบ้านอาจจะไม่ใช่กฎระเบียบ หรือข้อบังคับโดยตรง แต่นิทานพื้นบ้านเล่าเพื่อเป็นอุทาหรณ์ช่วยให้ผู้อ่านหรือผู้ฟังได้ตระหนักรู้ถึงความถูกต้องในพฤติกรรมของตัวละคร และขนบธรรมเนียมประเพณีที่สะท้อนความสมจริงของคนในสังคม และเชื่อมโยงกับการดำรงชีวิตของชาวไทลื้อ เหตุการณ์ในนิทานพื้นบ้านไทลื้อ จะเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติตนในสังคม เพื่อให้เกิดความถูกต้อง ดำรงอยู่ในครรลองครองธรรม เกิดความยุติธรรมและความเท่าเทียมกันของคนในสังคม ดังในนิทานเรื่อง ทำให้ข้าวเสีย นกยูงก็ต้องรับโทษเช่นเดียวกับนกกระจอก เล่าถึงพญาเจ้าเมืองแห่งเมืองเวทิหารักนกยูงมาก วันหนึ่งนกยูงของเขาหนีออกจากวังบินมาถึงทุ่งนาและจิกเมล็ดข้าวของชาวนา ชาวนาจับนกยูงแล้วฆ่านกยูงตาย เมื่อพญาเจ้าเมืองตามหานกยูงถึงบ้านชาวนา เห็นว่า นกยูงถูกฆ่านกยูง โกรธมากจึงอยากจะทำโทษชีวิตชาวนา จุลบาลก็ออกมาช่วยชาวนาแก้ต่าง หากใครทำผิดก็ต้องรับโทษ แม้ว่านกยูงก็ต้องรับโทษเช่นเดียวกันกับนกกระจอก ดังตัวอย่าง

“นกตัวใดก็ตามที่ทำให้ข้าวเสียก็สมควรได้รับโทษที่สมควรได้รับ เราจะแยกนกกระจอกหรือนกยูงได้อย่างไร เป็นเรื่องถูกต้องตามกฎหมายสำหรับเกษตรกรในการปกป้องข้าวและฆ่ามัน ถ้านกยูงสำคัญว่าข้าว ทุกคนและเจ้าเมืองจะหิวไม่ใช่หรือ...”

(Ai, น. 259)

นิทานพื้นบ้านเรื่อง “ทำให้ข้าวเสีย นกยูงก็ต้องรับโทษเช่นเดียวกับนกกระจอก” นกยูงเป็นตัวละครที่เปรียบเหมือนกับผู้ที่มียศอำนาจสูง แม้ว่าตนเองที่ทำผิดกฎเกณฑ์ทางสังคม ก็ไม่สามารถหลีกเลี่ยงโทษผิดที่ตนได้กระทำไว้ได้ ผู้กระทำความผิดไม่ว่าจะมีสถานภาพใดก็ต้องรับโทษเช่นเดียวกันกับผู้คนธรรมดาอย่างนกกระจอก เรื่องราวดังกล่าวจึงเสมือนเน้นย้ำให้ชาวไทลื้อได้ตระหนักในแบบแผนทางสังคมที่ดำรงไว้ซึ่งความยุติธรรม

ในนิทานไทลื้อหลายเรื่องสะท้อนให้เห็นถึงการกระทำของผู้มีอำนาจที่ใช้อำนาจเอารัดเอาเปรียบผู้ที่อยู่ใต้อำนาจปกครองของตน มีปรากฏเรื่องราวดังกล่าวทั้งในนิทานเรื่องไอ้สุขกับไอ้สี และนิทานชาดกอีกหลายเรื่อง เช่น เรื่องเจ้าหงส์ผาค่า คนหน้าจกจัน ขามแสง และขุนทากูรี เป็นต้น ซึ่งเรื่องดังกล่าวอาจจะไม่ใช่กฎระเบียบแบบแผนในเชิงปฏิบัติ แต่เป็นเรื่องราวที่ชี้ให้เห็นบาปบุญคุณโทษอันเกิดจากการกระทำชั่ว พฤติกรรมของตัวละครและเหตุการณ์สำคัญในเรื่องจะเป็นอุทาหรณ์ให้ผู้อ่านและผู้ฟังได้ตระหนักรู้ว่าสิ่งใดควร หรือไม่ควรปฏิบัติตาม ในสภาพสังคมที่ผู้คนนับถือศาสนาพุทธก็ย่อมเข้าใจถึงผล

กรรมและเกรงกลัวต่อบาป สิ่งเหล่านี้จึงเสมือนคติเตือนใจ ช่วยให้ผู้คนในสังคมประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในครรลองครองธรรมได้อีกประการหนึ่งด้วย

4. นิทานพื้นบ้านไทลื้อสิบสองปันนามีบทบาทหน้าที่ในแสดงอัตลักษณ์ของกลุ่มชุมชนไทลื้อสิบสองปันนา

นิทานพื้นบ้านไทลื้อมีหลายเรื่องแสดงถึงลักษณะเฉพาะ หรืออัตลักษณ์ความเป็นชนชาติไทลื้อสิบสองปันนา นิทานพื้นบ้านไทลื้อที่แสดงอัตลักษณ์ของชาวไทลื้อสิบสองปันนาที่ปรากฏเด่นชัดมี 4 ประเภทใหญ่ คือ นิทานที่แสดงอัตลักษณ์เกี่ยวกับชื่อบ้านนามเมืองและที่อยู่อาศัยของชาวไทลื้อ เช่น เรื่อง กวางทองคำ เชียงรุ่ง-เมืองแห่งรุ่งอรุณ และพญาสัมพาที นิทานที่แสดงอัตลักษณ์ด้านการแต่งกายของชาวไทลื้อสิบสองปันนา เช่น เรื่อง ผ้านุ่งลายดอก นิทานที่แสดงอัตลักษณ์ที่เกี่ยวกับความเชื่อและพิธีกรรมสำคัญ ๆ ของชาวไทลื้อ เช่น เรื่อง ความเป็นมาของการจุดบั้งไฟ ทำไมวันปีใหม่ต้องसान้ำ วันสงกรานต์ กำเนิดประเพณีการแข่งเรือ กฎเกณฑ์สำหรับการดื่มเหล้าและเคี้ยวหมาก ทำไมผู้ชายไทลื้อต้องมีรอยสัก ต้นไม้ เทพเจ้า ความเป็นมาของการผูกข้อมือในงานแต่ง และไข่เข็นสรวง เป็นต้น และนิทานที่แสดงแสดงอัตลักษณ์ที่เกี่ยวกับการแสดงพื้นบ้าน เช่น เรื่อง ฟ้อนกวางทอง นกกระรางคอกับช่างขับ ช่างขับกับนกโลก

ตัวอย่างเรื่อง ไข่เข็นสรวง เล่าว่า การทำพิธีเข็นสรวงในทุก ๆ ปี ตอนข้าวออกรวงขณะที่เทไขลงในแอ่งม้งกรนั้น โดยพิธีนี้เพื่อแสดงความระลึกถึงไอ้หัวหงอนผู้ที่เก่งกล้าหาญ จิตใจเมตตา เป็นลูกของนาคากับมนุษย์ที่ช่วยเหลือชาวบ้าน สละชีวิตของตนตอนที่ลงน้ำเก็บเสาซุงขึ้นมา ก็มีคนร้ายแจ้งพระเจ้าแผ่นดินว่าไอ้หัวหงอนจะมาแย่งอำนาจ จึงตั้งใจอยากฆ่าไอ้หัวหงอนตาย เมื่อเขาลงน้ำก็บอกภรรยาว่าไข่ไข้อย่างมาเข็นสรวงเขาที่นี่ทุกปี จนกลายเป็นพิธีกรรมของชาวไทลื้อที่ต้องยึดถือและปฏิบัติมาจนปัจจุบัน ดังตัวอย่าง

“ไอ้หัวหงอนจากไปแล้ว บรรดาชาวบ้านชนชาติไตในที่ราบต่างก็คิดถึง เขามากเพื่อที่จะให้ผู้คนทุกรุ่นทุกสมัยไม่ลืมไอ้หัวหงอน ชาวบ้านทั้งหลายจึงพากันมาชุมนุมที่ริมแอ่งม้งกรเพื่อทำพิธีเข็นสรวงไขในทุก ๆ ปี ตอนข้าวออกรวง ขณะที่เทไขลงในแอ่งม้งกรนั้น ชาวบ้านจะทำด้วยความระมัดระวัง ซึ่งเป็นการแสดงความระลึกถึงและอาลัยอาวรณ์ต่อไอ้หัวหงอนตามที่พูดกันไว้ว่า หลังจากร้อยวันแล้ว ไข่ไข้อย่างนั้นก็ลอยขึ้นมาบนผิวน้ำร้อยแห่งใน สิบสองปันนา เมื่อผู้คนเห็นไข่ลอยขึ้นมา บนผิวน้ำ ก็เหมือนได้เห็นหน้าไอ้หัวหงอนผู้กล้าหาญ เทียงธรรม และมีจิตใจเมตตาอารี”

(Ai, น.32)

นิทานพื้นบ้านไทลื้อเรื่อง “ไข่เข็นสรวง” เป็นเรื่องเล่าที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมของชาวไทลื้อสิบสองปันนา ชาวไทลื้อสิบสองปันน่ายังมีความเชื่อดั้งเดิมที่เกี่ยวกับสิ่งเหนือธรรมชาติ และมักเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตและสังคมเกษตรกรรม ดังเรื่องราวที่เกี่ยวกับตัวละครเอกไอ้หัวหงอนกลายเป็นจุดกำเนิดของพิธีกรรมเกี่ยวกับความอุดมสมบูรณ์ เป็นต้น

บทสรุป

จากการรวบรวมนิทานพื้นบ้านไทลื้อลายลักษณ์ ที่ตีพิมพ์เผยแพร่ทั้งฉบับแปลภาษาไทย และ ฉบับภาษาจีน จำนวน 91 เรื่อง พบว่ามี นิทานตลก 27 เรื่อง นิทานประจำถิ่น 17 เรื่อง ตำนาน ปรัมปรา 11 เรื่อง นิทานอธิบายเหตุ 8 เรื่อง นิทานมหัศจรรย์ 7 เรื่อง นิทานสัตว์ 7 เรื่อง นิทานชาดก 6 เรื่อง นิทานคติ 5 เรื่อง นิทานเรื่องผี 2 เรื่อง และนิทานชีวิต 1 เรื่อง นิทานพื้นบ้านไทลื้อดังกล่าวเป็นที่ รับรู้กันในสังคมไทลื้อสิบสองปันนา ถือว่าเป็นร่องรอยวัฒนธรรมที่มีการรวบรวมและเผยแพร่มาสู่สังคม ปัจจุบัน ทั้งศึกษาเรื่องราวของนิทานพื้นบ้านและการลงภาคสนามเพื่อสัมภาษณ์ชาวไทยที่มีความรู้และ เข้าใจเกี่ยวกับนิทานพื้นบ้านและวัฒนธรรมชาวไทลื้อสิบสองปันนา พบว่า นิทานพื้นบ้านไทลื้อมีบทบาท หน้าที่ของนิทานพื้นบ้านไทลื้อที่มีต่อชาวไทลื้อสิบสองปันนาได้ คือ นิทานพื้นบ้านไทลื้อสิบสองปันนา มีบทบาทหน้าที่ในการให้ความบันเทิงแก่กลุ่มชุมชนไทลื้อสิบสองปันนาในหลาย ๆ โอกาส เช่น ในโอกาส ฟังเทศน์ฟังธรรมในงานบุญเข้าพรรษาในงานบุญประเพณีทานกรรม ซึ่งจะจัดขึ้นหลังวันเข้าพรรษา และใน งานบุญทานกรรมให้แก่ญาติที่ตายไปแล้ว ผู้ฟังนิทานจากการเทศน์ จะได้รับรู้เรื่องราวของนิทานที่ สนุกสนานความบันเทิงจากฉากเหตุการณ์ที่น่าตื่นเต้น เร้าใจ ปัญหาขัดแย้งต่าง ๆ ที่อาจจะสะท้อนภาพ ของสังคมไทลื้อ และความบันเทิงใจที่เกิดจากความประทับใจในบทบาทของตัวละครสำคัญ ตลอดจนการ จบเรื่องด้วยความสุขสมหวังของเรื่องราวในนิทาน นอกจากนี้ยังมีความบันเทิงที่เกิดจากการได้รับฟังนิทาน ตลกโดยตรง ซึ่งนิทานตลกที่ปรากฏในเอกสารพบว่า เป็นนิทานตลกในเชิงการแสดงความฉลาด และ ไหวพริบเพื่อเอาชนะกันระหว่างเจ้าเมืองกับสามัญชน ซึ่งมีลักษณะเนื้อเรื่องคล้ายเรื่องศรีธนญชัยของไทย นิทานตลกดังกล่าว เสมือนเป็นการระบายความแค้นของชนชั้นผู้อยู่ได้อำนาจการปกครองของเจ้าเมือง ในสภาพความเป็นจริงในสังคมผู้ที่มีอำนาจเหนือกว่าอาจจะใช้อำนาจในการบังคับหรือกดขี่ผู้ที่อยู่ใต้อำนาจของตน ซึ่งผู้ที่อยู่ใต้อำนาจไม่สามารถตอบโต้ได้ในทางปฏิบัติ ดังนั้นเรื่องเล่าที่ปรากฏในนิทาน จึงสะท้อนเป็นการระบายความแค้นและความคับข้องใจของชาวบ้านหรือสามัญชนนั่นเอง นิทาน พื้นบ้านไทลื้อสิบสองปันนามีบทบาทหน้าที่ในการให้การศึกษากับกลุ่มชุมชนไทลื้อสิบสองปันนา ในยุคสมัย ที่สังคมยังไม่เจริญ การจัดการศึกษายังไม่ทั่วถึงนิทานพื้นบ้านไทลื้อที่เทศน์ในโอกาสต่าง ๆ มีความสำคัญ อย่างยิ่ง เพราะเรื่องราวในนิทานแฝงด้วยคติข้อคิด เรื่องราวที่เป็นอุทาหรณ์แก่ผู้ฟัง นิทานยังมีบทบาท หน้าที่ในการช่วยปลูกฝังค่านิยมที่เป็นบรรทัดฐานของสังคม เช่น การปลูกฝังเรื่องการถือศีลฟังธรรม การ สร้างกุศลผลบุญ ความกตัญญูรู้คุณคน และความซื่อสัตย์ เป็นต้น นิทานพื้นบ้านไทลื้อสิบสองปันนา มีบทบาทหน้าที่ในการควบคุมและรักษาแบบแผนของสังคม นิทานพื้นบ้านแม้จะมีใช้กฎระเบียบและ ข้อบังคับในการประพฤติปฏิบัติตนโดยตรง แต่เรื่องเล่าดังกล่าวก็เป็นวิถีแนวทางที่สามารถยึดถือและ ปฏิบัติตามได้ นิทานบางเรื่องช่วยชี้แนะแนวทางการปฏิบัติตนอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยความเสมอภาค และ เกิดความยุติธรรมของผู้คนในสังคม และนิทานพื้นบ้านไทลื้อสิบสองปันนามีบทบาทหน้าที่ในการแสดง อัตลักษณ์ของกลุ่มชุมชนไทลื้อสิบสองปันนา นิทานพื้นบ้านไทลื้อมีลักษณะเฉพาะที่แสดงอัตลักษณ์ เกี่ยวกับการสร้างบ้านแปลงเมืองของชาวไทลื้อสิบสองปันนา เช่นเรื่อง กวางทองคำ และเรื่องเชียงรุ่ง- เมืองแห่งรุ่งอรุณ นอกจากนี้ยังมีนิทานพื้นบ้านไทลื้อที่แสดงอัตลักษณ์การแต่งกายของชาวไทลื้อสิบสอง ปันนา เช่น นิทานเรื่อง ผ้าถุงลายดอก และ นิทานแสดงอัตลักษณ์เกี่ยวกับความเชื่อพิธีกรรม วัฒนธรรม และประเพณีของชาวไทลื้อ เช่น นิทานเรื่อง ความเป็นมาของการจุดบั้งไฟ กำเนิดประเพณีการแข่งขันเรือ และทำไมผู้ชายไทลื้อต้องมีรอยสัก เป็นต้น

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิเคราะห์นิทานพื้นบ้านไทยลื้อสิบปันนาโดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีบทบาทหน้าที่ที่นิยมดังกล่าวพบว่า สามารถประยุกต์ใช้บทบาทหน้าที่ของนิทานไทยลื้อสิบสองปันนาได้ 4 ประการ โดยเฉพาะในด้านบทบาทหน้าที่ในการให้ความบันเทิง การให้การศึกษา หรือการปลูกฝังค่านิยม การประพฤติปฏิบัติในสังคม และยังมีนิทานบางเรื่องยังมีส่วนชี้นำและเป็นอุทาหรณ์ในการดำรงรักษาแบบของสังคม ช่วยให้สังคมสงบสุข ลดความเหลื่อมล้ำ ดำรงไว้ซึ่งความยุติธรรมและยังมีนิทานหลายเรื่องเน้นย้ำความเป็นตัวตนหรืออัตลักษณ์ของชาวไทลื้อสิบสองปันนา

นิทานพื้นบ้านไทลื้อเป็นมรดกภูมิปัญญาวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาแต่โบราณ ในปัจจุบันมีนักวิชาการชาวจีนและชาวต่างชาติต่างให้ความสนใจ รวบรวมและมีการตีพิมพ์เผยแพร่อยู่ทั้งในประเทศและต่างประเทศ นิทานพื้นบ้านมีเรื่องราวสะท้อนสภาพสังคมของผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรมทั้งสภาพสังคมในอดีต และอาจจะเกี่ยวข้องกับสังคมปัจจุบันด้วย

ในปัจจุบันสื่อและเทคโนโลยีเจริญก้าวหน้าอย่างมาก การเข้าถึงเรื่องราวนิทานพื้นบ้านก็ยิ่งขยายวงกว้างมากขึ้น โดยเฉพาะเรื่องการจัดการศึกษา และการจัดการเรียนการสอนตามโรงเรียนต่าง ๆ ของชาวไทลื้อนิทานไทลื้อเข้ามามีบทบาทสำคัญในกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งเป็นการปลูกจิตสำนึกของเยาวชนรุ่นใหม่ให้ตระหนักรู้ถึงมรดกทางวัฒนธรรมของตนเองมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่า มีหนังสือนิทานตีพิมพ์วางขายในสังคมชาวไทลื้อจำนวนมาก ซึ่งลักษณะดังกล่าวยิ่งช่วยทำให้นิทานพื้นบ้านไทลื้อดังกล่าวจะดำรงอยู่ในสังคมชาวไทลื้อไปอีกยาวนาน

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์บทบาทหน้าที่ของนิทานพื้นบ้านไทลื้อที่มีต่อกลุ่มชุมชนชาวไทลื้อสิบสองปันนา ยังมีกลุ่มข้อมูลทั้งวรรณกรรมและคติชนในด้านอื่น ๆ อีกหลายอย่างที่สามารถนำมาใช้ในการศึกษาต่อไปได้ เช่น การเปรียบเทียบนิทานพื้นบ้านไทลื้อสิบสองปันนากับนิทานพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ไทอื่นในแง่มองต่าง ๆ

เอกสารอ้างอิง

- Ai, S. (2009). Tai Lue Folk Tales. Translated by He, Y. T. Draft Version.
- Bascom, W. (1965). Four Functions of Folklore. in Alan Dundes, Ed. The Study of Folklore. N.J.: Prentice-Hall, Inc., Englewood Cliffs: 279-298.
- Cheah, Y. C. (2005). Collection of Articles on the History of the Tai People in Southern China and Their Historical Connection to Thai People. Bangkok: Matichon.
- Jornnamon, U. (2013). World View in Folktales of Tai Lue People in Chiang Kham District, Phayao Province. Trends of Humanities and Social Sciences Research, 1(3), 28-38.
- Mitphraphan, W. (2010). The Tai Lue Mahachat chapter 1-7: literary techniques and reflection of society and culture. Master of Arts Thesis Department of Thai Graduate School Chulalongkorn University, Bangkok.
- Na Thalung, S. (2002). Thai People in Stories: Looking Through the Lens of Folklore and Folk Literature. Bangkok: Matichon.

มหาวิทยาลัยหาดใหญ่
HATYAI UNIVERSITY

- _____. (2020). *Folklore Theory: Methodology for Analyzing Legends and Folktales*. (4th ed). Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Nimmanhaemin, P. (2000). *Folktale Studies*. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Petchaboon, C. (2010). The Tai Lue Mahachat chapter 8-13: literary techniques and reflection of society and culture. Master of Arts Thesis Department of Thai Graduate School Chulalongkorn University, Bangkok.
- Phumborirak, S. (1995). Graw Chicken Bones. P. 151-152 in *The Story of 'Tai Lue' in Yunnan Province*. Bangkok: Dee Dee Books.
- _____. (1995). Egg offerings. P. 26-32 in *The Story of 'Tai Lue' in Yunnan Province*. Bangkok: Dee Dee Books.
- Sujchaya, S. (2006). *Rituals, legends, stories, songs : the role of folklore in Thai society* (2nd ed). Bangkok: Academic Work Dissemination Project Faculty of Arts Chulalongkorn University.
- Thipdet, U. (2018). The Values that Appear in Lue Folk Tales. *Veridian E-Journal, Silpakorn University (Humanities, Social Sciences and arts)*, 11(2), 718-726. <https://he02.tci-thaijo.org/index.php/Veridian-E-Journal/article/view/140876/104393>
- Tian, Z. S. (2015). *Folk Tales: a Reflection of the Way of Life of TAI-LUE in Manbian Village Menghun District Menghai City Sipsong Panna Province*. Master's thesis of Thai studies major Faculty of Humanities and Social Sciences Burapha University, Chonburi.
- Udomsilp, P. (1996). *Tai Phuan's: Its Relation to Society*. Master of Arts Thesis Department of Thai Graduate School Chulalongkorn University, Bangkok.